

„ТРАЖИ СЕ ЧОВЕК“

„ON CHERCHE UN HOMME“

**Z
E
N
I
T**

**INTERNACIONALNA REVIJA
ZA
NOVU UMETNOST**

ИСТОК > ЗАПАД

UREDNIK

**LJUBOMIR MICIĆ
IVAN GOLL**

DECEMBAR 1921

Mih. S. Petrov — Beograd

Ritam

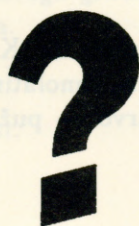
10

GODINA PRVA

S. H. S.

ZAGREB

JUGOSLAVIJA

ORIENT > OCCIDENT

3 DINARA — 9 MARK — 3 FRANC

Из циклуса „РАТ И СВЕТ“

Владимир Мајаковски — Москва

То се догодило у јесен
Исушен глобус горећи
Сунце
Полудели сликармајстор
Белио је земљу
И прашину дивљим наранчиним бојама ...
Али олкуда
падоше на свет крикови ...

Почели су ходати на прстима
Било је већ неподносиво светло.

Али кад се мушкарце не би хрпимице бацало
унутра

И кад им се не би жиле распориле:
Заражена земља
Цркла би од њих
Сви Паризи
Сви Бечи
Сви Берлини
Цркавају!

Зашто сте постали тако мекушни?
Прекасно урличете!
Пре морали сте на то мислити!
Сад се већ предало тисућручним лекарима
арсеналске лекарије!

Немачка!
Идеје!
Музеји!
Књиге!
Све је сјурено у разјапљене кратере
Румензорна губице!
На ноге момци!
Дрским зубом пождерите вашег Канта
Међу усне нож
А мач го.

Русија
Зар је охладила грозница азијатског разбојника?
Врви и кључа ти пожуа у крви:
Извуци клецаве Толстоје из њихових јеванђеља.
Вуци их за мршаве ноге:
С брадом о камење!

Француска!
Сводиљска литанија булвара!
Води своју омладину горе до модерних плесова!
Чујеш ли моја драгана?
Хеј, како је лепо
Силовати те уз музику митралеза.

Енглеска!
Турска!
Тра... а... а...!
Шта се догодило?
Чини се ипак...
Не бојте се!
Несмисао!
Земља!
Гледајте овамо! —
Шта има она у својој коси?
Наборе стрељачких ровова.
Т с—с—с—с
Гром!
Бубњеви!
Музика!
Заиста?
Он
Он је!
Да!
Почиње!

В. Мајаковски вођа руских футуриста (руски футуризам није идентичан са талијанским тек је име преузето као ознака за радикалност) најизразитији је песник новог времена у Совјетској Русији. Живи у Москви и грози се свима: „пронаћи ћу форме које ће вредити за стоипедесет милијуна“. Најновије његово дело „Mysterio-Buff“ драмска је гротеска коју су приватни доценти за пролетерску уметност дуго одбијали и прогласили као да је „грађанска“. Данас у Русији плешћу Мајаковском и његовој драми „Mysterio-Buff“.

Један немачки писац који је с њим говорио у Москви описује га овако: „човек висок с копчатим и грубо исклесаним лицем, неплеменит у изражају, али свеж са јаким погледом, торњастим поцветма и оштрим гласом“.

REVOLUCIJA U GRADU BELOME 7777 TRAŽI SE ČOVEK

Ljubomir Micić — Zagreb

*Novela nad novelama posvećena
ratnoj kopiladi našeg nevremana.*

Recite svima:
svi će ljudi dospeti na poslednju predstavu.
Šarene krpe osimbolisaće glupu gomilu jedne pijane i vazalske zemlje.
Rakija i politika belih gaća pobiće sve komitske šubare i kozačke cilindre vojskom crvenih kapica.
Stani gomilo!
Arhitektura Grada Beloga impozantna je kao kutija švedskih šibica.
U blato svojim crvenim nosovima ako neveruješ da je tako.
Stolna crkva Sv. Krepana živ je šiljati spomenik nadobozavane rimolatinске gotike i Danteovih puzavaca.
Puži marvo — puži!

Pozorište Starodno u nemačkom profilu guta prašinu šekspirskih kostima a njegovi glumci nisu čak ni akrobate,

Zini — oči da ti iskoče!

»Jugolatinška Akademija« »Latica Hrvatska« i »Neučilišna Biblioteka« žive u divljem braku zabranjene ljubavi IV. i XVIII. stoleća ne srameći se što je njihova barbarska zemlja rodila Kraljevića Marka tek u XX. stoleću 1914. godine. Povereništvo za Trosvetu ne zna da u gradu postoji crkva sv. Laža i kuća na Kvadratnom trgu u polukubističkom stilu. Šef Neumetničkog Odelenja pokrajinske vlade čita samo putopise. Tresu mu se kolena na izložbama jer napokon otkrio je tajnu da nema nikakve razlike između umetnosti i Narodnog Kasina, pesme i nogometne lopte. Lezite vi fantasti zenitisti ako ne poštujuete sve to, jer Kosovo i P-Ruska Revolucija samo su hrptenjače po kojima prelaze velike čizme i praznoglave figure slične ljudima i majmunima.

»Sviće Internacionala« na papiru pesnika Mimestava Krpeže.

Ooooooooo — — —

Ne ruši konjska eskadro nova razapeta platna kinematografa. Ona su nova . . . jedina bela . . . jedina čista Čuvajte bela čista platna za iluzije!

Amerika je otkrivena još godine 1493.

Do vraga.

STOTINU VAM BOGOVA!

Zašto svi vi ljudi ove zemlje ne pitate *a što je to Kolumbovo jaje!*?

Vešala puške a ni demagoški Marxovi kunići ne će izmeniti obrazine zardalih svetova

TRAŽI SE ČOVEK

Ljudi! Ljudi! Ljudi! Ljudi! Ljudi!

Što tramvaji šiće srebrnim usvetlanim zmijama ne boli vas glava!?

Ali psi su ipak našli svoje tragične smrti pod kolesima samoletećih uličnih vagona.

Da nije i tome kriv ministar policije?

Rotacije još uvek štampaju zenitističke pesme za sve ljude i van naše zemlje, a vi svi nas ipak u našoj zemlji beskrajno mrzite.

Da nije možda vaša glupost tome kriva?

I slagari mrmljaju jer čitali su u novinama da sam poludeo. A znam ja da oni uvek mrmljaju kao i novinari ne radi mene nego radi sebe. I pesnici me »*duboko preziru kao pisca i čoveka*« jer sam im pokazao put i jer nisu bolji od knjižarskih pomoćnika. I trgovci knjiga isplazili su jezike da polizu prljave vgone kretenske i novinarske pljuvačke. Fuj! Svi su me nazvali glupanom jer je to nagon čitavoga grada koji je impozantan kao barska pljuvačnica.

Na sve pljujem. Pljujem. Pljujem . . .

A sve je skrivila Evropa!

Evropa je upropastila našu mladost.

MLADOST BALKANA

Kurva Evropa!

Tako recite volovima. Svuda. Svima. Ona uvek bira samo mladost da je uživa . . . ispije i zarazi sifilisonu iz osвете zato što je stara.

Evropa je stara žena.

Balkan je mlado muško.

Ne! Mi ne ćemo više da smo hermofroditi — Evropa.

Ubistva su uvek i u sva vremena zločini.

Ne ćemo ubijati ni Ruse ni Srbe.

Dolje rat!

Tako recite svima . . . svima.

Gomila pljeska . . . urliče . . . divlja. Ona uvek divlja.

»Tako je.« »Hoćemo.« »Ne ćemo.« »Hura.« »Hura.

Kratki spoj električne struje. Motorima u centrali dosadilo je da se vrte samo na jednu stranu.

Mrak . . . mrak . . .

Povici:

»Dolje kolodvorske table pisane ćirilicom.«

»Živio hrvatski bog Mars — crvena komuna i Novo-Evropski petrolej.«

»Dolje nekulturna i barbarska Srbija.«

»Živio rat.«

»Živio ban Dim.«

Ratni bataljuni. Himne. Molitve. Plač. Bubnjevi. Trube. Muzika. Koče se zagorski vratovi. Trzaju kolena.

»Ko-rak!«

»Ko-rak!«

Zastave crnožute. Barjaci crvenobeloplavi.

Poklici:

»Pozdrav na deeesno!«

Tap-tap-tap-tap.

»Dolje Rusija!«

Tap-tap-tap-tap

»Na leeeeeevo!«

Valovi. Bura. Urnebes.

Pobeda kulture nad barbarima.

U to ime vlada, ban i generali daju večeru. Posle — Gala ples. U podrumu otvoreni kreveti za neotvorene žene: Goli ples. Sifilis postaje nacionalna bolest sviju Srba u Austrougarskoj Monarhiji. Vera:

SAMOUSEPUCANJE

Bršadin i bolnice utočišta »zdravobolesnih« veleizdajnika.

Rat za spas kulture.

Rat!

Daleko gmižu vozovi puni ubica, budućih buntovnika i »neznanih« vojnika.

Šiberi sede na kulama novca.

Ubice na topovima.

Nema nikad u ratovima ljudi.

Žene su napokon uspele da postanu oficirske kurve.

»Živila Austrougarska Monarhija.«

Kraljevi: Franjo Josip I., Karlo IV.

Dakle:

»Živio Wellington Koo mladi predsjednik »Društva Naroda!« Mi VAM se duboko klanjamo jer VI ćete nas jedini osloboditi. Mi po našem gačastom kuriru stavljamo VAM do znanja sve naše boli i molimo VAŠU svemoćnu zaštitu.

Na odlučni zahtjev svih poslanika naše svete Republike koja je u našoj monarhiji proglašena dana 8. decembra 1920., grobnica »Sv. Triju Domobrana« morabitidignutana vrh Budima. Ako to centralna vlada ne dozvoli zubari su se zapretili revolucijom čekanja i dolaskom Karla IV. na prestolje. Svi pacijenti su se zakleli svojom zuboboljom da će svuda propagirati i vikati: Revolucija! Revolucija! Ako nas koji od njih iznevjeri neće mu se uštrcavati kokain i blejaće kao tele Beeeevolucija.

Ipak da doček srpskog regenta Aleksandra (jer mi ga ne priznajemo!) bude što svečaniji i da se pokaže stoljetna i klasična zapadna kultura, prikazivaće se u Narodnom Kazalištu narodna tragedija »Otelo« iz ratova za oslobođenje na Kipru, od domaćeg zagaranovanog autora i pjesnika generala i kraljeva ugarsko-hrvatskih. Tragedija biće vođena prvorazrednom režijom u najmodernijem pučko-ekspresionističkom stilu gdje je glavni naš narodni junak »Otelo« neobično snažno ocrtan kako »furl beži za kiklom«.

Kinematografi biće svi zatvoreni a naš ratni ministar u isto vreme kad dođe srpski regent objaviće demobilizaciju u 1918 riječi. Mi već unapred predviđamo narodno oduševljenje i u svim podrumima pretvoriće se narodni crveni nosevi u pipe a popovski trbusi u burad od 200 l. Mi već unapred znamo: 1) da će na 5. dan decembra o. g. Revolucija biti odgođena radi tehničkih i nepredvidivih zapreka, koje su iskočile u formi mornarsko-sokolskih kapa, šajkača i mašinskih pušaka i kiše na Glavnome Trgu. 2) da će naš ministar rata izdati ovakovi poziv na narodnu vojsku: U ime »Zubarskog Vijeća« naređujem dobrovoljnu mobilizaciju sviju mojih naroda. Tko se neprijavi u roku od 24 sata biti će po zakonu obješen ili strijeljan.

Već danas su provalili naši vojnici puni bijesa u nakaznu kubističku izložbu Srba slikara pod neustrašivim nadvojuvodstvom frčkasto-rabusastog urednika onozicionalnih novina koji je u svom dnevniku odlučno objavio rat do istrijebljenja sviju slova E iz njegove štamparije da se nikako ne bi moglo pisati ekavštinom jer to opet sjeća na nekulturnu srpsku hegemoniju u Gradu Bijelome i uopće na Balkanu. Na nesreću presvijetli gospodine predsjedniče, svi srpski kubusi, valjci i cilindri osietili su svoju novoumjetničku dužnost bratstva i borbe u znaku SSSS, te svojih materijalističkih prava statičke stabilnosti, sišli su iz zatvorene forme dvodimenzionalnih površina, opkolili pito-

me i mirne naše revolucionare u »Sablasni Trokut« zapadnoevropskog akademizma i sinteze. Oni su odmah pozvali u pomoć »nenadmašivu veličinu« blagopokojnog latinskog genija Dantea, da ih otkupi i preporuči papi te da ih izbavi iz sivih sfera »Sablasnog Trokuta«. Taj »Sablasni Trokut« pretstavlja ovdje narodno jedinstvo i našu državu koju mi ne priznajemo. Kako znate velemožni gospodine, Latini su se obradovali ovoj jugohrvatskoj poklonosti i hrabrosti jednog genialnog naroda, i odmah su u Rimu, na Trgu Sv. Petra sazvali narodni meeting. Bilo je odlučeno samoodređenjem pušaka i topova: 1) da se u ime Bijeloga Grada na zapadnom Balkanu koji je tako dostojno pokazao i zasvjedočio da je pravi član evropskoga društva, pozdravi papa Benedikt XV. sa »Hvaljen Isus« i izmoli sto očenaša. 2) da se osim toga u papinoj odsutnosti njegovoj prvoj metresi izljube nožni palci i međunožne trepavice i to najviše u ime najduljih romanopisaca i pjesnika našega grada. Nadalje: da se hitno odašalje talijanska bratska vojska preko Drača i Skadra kroz Albaniju na neprijateljsku granicu, koja ima odmah upasti u istočni dio Balkana gdje jedu pečenu decu na ražnju koju zovu »čevapčići« pa da se tako jednodušno manifestira pobjeda i slava u onoj neprijateljskoj zemlji koja ne će da se pokloni pred velikom kulturom Bijeloga Grada. Pošto-poto mora da se zapriječi proslava 100. godišnjice rođenja velikoga istočnoslavenskog genija Dostojevskoga.

Isto tako trebalo je pomoću dobro plaćenih i potkupljenih novinara zapriječiti ideju i širenje zaraznog pokreta zenitizma, pošto je on najopasnija invazija balkanstva na zapadnu rimolatinšku kulturu i civilizaciju. Zato je naša velikonarodna dužnost da štitimo svetu mater katoličku crkvu svim sredstvima od te bezbožne zaraze jer je u direkciji Ekontne banke, u državnom odvjetništvu i knjižari neslavenskih apostola koji su prema tome mogli i morali biti samo Hrvati i pripadnici katoličke crkve, jer je dokazano, da je Zenitizam za ludnicu a mi za glu-paonicu te je kao takav očito protuhrvatski pokret. I ako je Lombroso dokazivao da ludost graniči sa genijalnošću to je po dokazivanju knjižarskih prodavača najjasniji primjer Ljubomir Micić, koji baš zato što je Srbin obara Lombrosovu teoriju jer drži da smo uistinu gluplji od njega. Mi to nikako ne možemo dozvoliti, jer ipak naši barovi Music Hall, City Bar, Mascotte, Idiot, pokazuju čitavoj Evropi da smo mi velegrad, jedini velegrad na Balkanu.

Bijeli grad ipak mora biti slobodan. Otok Madeira biti će za naš narod novi Lurd, gdje će se moliti za slobodu. Madeira biti će grobnica sviju poslanika narodnoga bloka. Preplate primaju se već po razredima. Izvolite nadsvijetli gospodine izabrati:

I. — plaćena žuljevima seljaka i radnika — milijunaši

II. — izdana za siromahe gradova — bogataši (mi)

III. — zapremljena — država

Gola zemlja slobodna je još samo za robove i borce što su pali na polju slave do 1918 u nezaboravljenoj Austrougarskoj monarhiji.

Albanska spomenica dijeli se samo našim neprijateljima

Izdajice medju nama nemaju mjesta. Njih ćemo podići na vješala i austromadarske bajunete. Tako je bilo kod nas 1914—1918. Zašto smo sami sebe izdali i zarobili to još niko nezna. Povijest će već reći svoju. Spremili smo za Revoluciju po zapadnoevropskom uzoru slijedeće :

Vješala — za jezike.

Bajunete — za trbuhe.

Noževe — za grkljane.

Marx nije lagao kad je napisao da Jugoslaveni nisu sposobni za Revoluciju. On je jedini govorio istinu (pozdravite ga!) Ali mi nismo Jugoslaveni i zato živio Marx!

Zvona će zvoniti na uzbunu.

Madeira!... Madeira!...

Da VAM prikažemo kako smo ujedno i najbogatiji, imajte strpljenja i pročitajte još i ovo: Jedan naš član koji je Židov kupio je još za života mramornu grobnicu na Madeiri na najboljem mjestu i platio već čitavu paradu pogreba. Duboko je žalostan što neće moći u cilindru biti prisutan svojoj divnoj svečanosti. O krasni mu rubini svijetle se u svilenom kravati. Pa kad je sad nedavno »Društvo H. Književnika« (mi imamo i književnika!) priredilo novo predavanje o još nenadmašivijem geniju zapadne civilizacije »O LJUBAVNIM PODUZEĆIMA LANDRUA« bez koga se, reče predavač, ne može zamisliti duh naše drage domovine i našega grada. Predložio je da se otvori i jedna narodna akademija koja će se zvati Landru u kojoj će podučavati o umjetnosti perverzni seksualci i »naši najbolji pedagozi čija imena zvuče i osiguravaju uspjeh.« Bez ove institucije mi se nikako ne možemo i ne smijemo nazvati sestrom kulturnih zemalja. Tada je potpisan i novi revolucionarni proglas sa brojkom 63 koja je po našem računu po novoj teoriji o relativnosti uvijek jača od brojke 350

Ovo je bilo veliko otkrivenje. Predavača su nosili na vršcima kose. Onaj isti Židov odlučio je da ne umre odmah i da još doživi svoj san o »obećanoj zemlji.« On je oduševljen narodnom misli poslao svima novinama slijedeći oglas :

TRAŽI SE ČOVJEK

t. j. odličan i inteligentan gospodin iz odlične kuće koji će u ovo revolucionarno doba umrijeti pod mojim imenom.

Cijena sporedna — plaćam u gotovom.

Upitati svake noći od 12—1.

Telefon 19—21

Agram — Serbien

7777

Taj sam događaj koji je za povijest našeg naroda i njegove borbe za državopravnost od velike važnosti mi VAM ga opisujemo doslovno: Prve noći sav grad bio je na nogama. 100.000 žena ljudi i djece prelilo je uskogrudne ulice. Gomila je opkolila telefonsku centralu. Provala. Rušenje vrata. Prsak stakla. Trzanje žarulja. Vrisak pogaženih i ranjenih. Mrtvaci pogaženi. Bezbroy ubistva. Divlja borba na život i smrt. Topovi, mitraljeze, puške, sirene. Vojska. Vatrogasci. Sokoli. Sve političke stranke i svi popovi. Okolišna sela i gradići. Čitava lijepa naša domovina. Na svu sreću ona prva opasnost je prošla i država je ipak dobra što nije uništila naš Bijeli Grad.

Sve je to bilo u prvom času iza ponoći.

(Oh, što je kadar učiniti jedan jedini oglas).

7 7 7 7

U zoru bila je sva centrala demolirana. Pod ruševinama našli su sve telefonistice mrtve a direktor centrale baš te noći preuzeo je prvi put u životu telefonsku službu. Odvezli su ga kao najbogatijeg mrtvacu u mrtvačnicu na Zeleni brijeg. Požrtvovan činovnik! On je siromak bio prvi koji se je u prvoj minuti javio na kobni oglas pod brojem

7 7 7 7

Jadne telefonistice, isto tako su mrtve samo što nisu bogate pa ih niko ne vozi sa ulica. Još uvek jedna drži drvenu slušalicu u ruci. 50-hiljada gradjana je ubijeno što po ulicama što kod rušenja centrale. Pogrebna svečanost Židova nije mogla biti obavljena na Madeiri kako je bilo predviđeno, jer je nastao kratki spoj sa svim električnim vodičima i lokomotivama. Željezničarski štrajk. Ali najveća zapreka bila je ipak sretna zamisao predsjednika »Zubarskog Vijeća« koji je odlučno zahtjevao od preostalog naroda, da Židova proglašavaju narodnim mučenikom jer je umro u državi H. R. S. S.

I zato mi ponovo navještavamo Revoluciju zbog ovog gnjusnog zločina jednog nepoznatog srpskog žandara koga je sigurno i izazovno poslao ministar policije iz centralne vlade balkanske. I zato što je na tom oglasu 7777 zbog koga smo i mi ovamo došli pisalo: »A g r a m — S e r b i e n«. Ovo je najjasniji dokaz da smo vanjskom politikom prevareni i da možemo započeti naše vjekovečno zavjetno djelo Mirne Revolucije. Ako ne postignemo svojih narodnih prava mi ćemo dati napraviti novi pečat i usprkos sviju starih pečata jednodušno manifestirati našu zajedničku volju.

Narode! Mirno se razidji, ispavaj se dobro jer ovo što se noćas dogodilo pokazaće svima silnicima da smo i mi jaka sila s kojom se mora računati — tako je završio naš dični predsjednik.

Žrtve nesretnog oglasa 7777 bile su pokopane uz velike svečanosti rimskoga klera i latinske gospode a na sanducima pisalo je krvlju

»Žrtvama nasilja — potlačeni narod.«
Živio presvijetli Welington Koo naš Osloboditelj..

Trnu papirnate revolucije oglasa i pečata.
 Vojske crvene i bele ukočeno čuvaju red.
 Velike ratne lađe spušta u more Amerika
 Stomak je opasno ulje revolucija.
 Klimave su granice sviju novih država.
 U Washingtonu opet laže Velika Antanta.
 Kusija stenje pod teretom utopija.

GLAD GLAD GLAD

Bajunete na suncu svetlucaju.
 — Slabi moraju o ledinu.
 — Jaki samo gaze, gaze, gaze.

OKRENITE ZAPADU LEĐA

sinovi Balkana.
 — Gazimo, gazimo, gazimo.
 T R A Ž I S E Č O V E K

Sieh durch den Rauch und Aasgeruch
 Der Karusselle vergoldeten Schwindel.

»Du die Waffeln... das riecht nach Kindheit...
 So lass mich doch, das Schicksal ist gratis!«
 Es stampfen die Lokomobile immer dasselbe:
 Mo — a — bit, Mo — a — bit, Mo — a — bit!

»O das Panorama, komm
 Und die Schlacht bei Waterloo,
 Der Taifun in Japan
 Der Aufstand in Mexiko
 Und die ganze Welt, die ganze Welt,
 Phonographen erbrechen Wiener Walzer.
 Beim Schiesstand: die getöteten Mörderpuppen
 Stehn wieder auf aus den Sägespänen.
 Wer ins Schwarze trifft
 Gewinnt einen Bierkrug aus Totenköpfen.
 Ein Armer kauft sich das »mechanische Lachen«.
 Wenn die Menschen lachen,
 Erschrecken die Bestien im Zirkus:
 Ua! Ua! Ua!
 Dem Panoptikum: National
 Entsteigen die wächsernen Kinder.
 Eine lange Prozession um Brot.

Knarrend dreht sich das Weltrad
 Um die verrostete Achse
 Und die Schiffsschaukeln
 Von Himmel zu Himmel
 Und das Volk, das arme Tier
 Immer hin und her, hin und her
 Und die Papiermasken über den starren Gesichtern
 Fletschen lachend die Zähne.
 Es schwitzt der Weltboxer Yeff
 Seine Finger sind eiserne Schlagringe
 Frauen beten die Farben seines Tricots an.
 Und der Mann — ohne — Kopf
 Die Frau mit den Unterleibern:
 Kassa! Kassa! Kassa!
 Ua! die Kinder heulen
 Schwarz und erdig rollen die Tränen
 Über die grünen Hungergesichter.

Der fette Herr im Zylinder
 Manager der Freude ist überall.
 Sein Diamant hypnotisiert die Menge.
 Tak, es krachen die Holzmarionetten:
 Im Puppentheater stirbt der Hanswurst
 Tak, den farbigsten Heldentod.
 Wer lacht da so künstlich,
 Volkautomat?
 Ua, der rote Schakal lässt sich
 Geduldig besteigen, das Schaukeltier.
 Ua, die dressierte Hungerhyäne lauert geduckt,
 Verlorene Kinder plärren dünn.

Јован Бјелић — Београд

Борба дана и ноћи 9)

MESSE IN BERLIN

Claire Goll — Paris

Rot kreischen die Orgeln auf dem Barbarenplatz
 (Eine Gruppe Akazien rückt unruhig hin und her)
 Räudige Hunde bepissen die Buden.
 Auf vier Beinen ein Schutzmann wacht.
 Ua! Ua! Ua!
 Brüllen die Bestien
 In den rohen Menagerien.
 Hunger! Hunger! Hunger!
 Um die Glücksspiele schleicht die Hyäne,
 Durch hundert Taschen wandert die Hand.
 »Ihr Schicksal, meine Damen, für 50 Pfennig!
 Nur herein, herein in die Zukunft!«

Messer, Fäuste. »Haltet den Dieb!«
 Der vierbeinige Schutzmann schießt.

Blut kreischen die Orgeln auf dem Barbarenplatz.
(Eine Gruppe Akazien rückt unruhig hin und her)
Die rüdigigen Katzen irren endlos

ЕВРОПСКА ИДЕЈА

Рудолф Павиц — Дубровник

Европска идеја на којој радим већ од почетка рата и за коју желим предобити омладину хоће да изграђује људе а не да раствара народности у човечанство. у модерном сватању изражено: она је наднационална а не интернационална.

До данас замењује се европејство и интернационала баш тако од присташа као и од противника. тако остају и они духови у забуну који би хтели нешто изградити у себи и преко себе. интернационала значи дословно: оно што се налази међу народима, а што се налази међу народима? најсвеопштије човечје у колико није створило јаких језгра и није самостално израсло — надаље све деломично мисаоне деломично материјалне безкарактерности. европејство напротив допире више изнад појединог народа него испод пошто спаја народ с народом — а не безнародне идеологије и — интересе — него прочишћава и умножава снагу са снагом. европејство не може бити интернационално већ мора бити наднационално.

Страствени национализам и страствени интернационализам један према другоме има и нема право пошто сваки од њих нарочито претерује један пол живота док други губи. национализам има право у колико поштује и чува властиту народност као религиозну вредност. он нема право у колико не признаје друге народности и потцењује човечанска гибања. тако запада у опасност укочености и у материјализам апстракција и силе. интернационала има право у колико поштује и чува као религиозну вредност оно што вечно спаја човека с човеком. она нема право у колико олако жели претворити реална стања у идеална па макар се чинила неподносива а да и не слуте тежишта и услове повесне реалности. шта више немају ни стваралачке концепције. тако запада у опасност исхлалпљивања и у неки материјализам апстракција и силе.

Пошто су национализам и интернационала излихварене половине не могу у међусобној борби доћи до коначне одлуке нити се могу сјединити. зато европејство може обухватити оно вредно и плодно и једног и другог. може надвладати изопачено а надокнадити мањкаво. може да споји половине народности и човечанства у једно живо дело у органски живот тако да круже животна гибања између оба пола.

Европа је политичка реалност и идеја културе.

Политичка реалност је ова: повратак узрока и данас

последницâ европскога рата може бити само онда одрезан ако се европске државе сложе у савез држава европе. такав је савез практично могућ ако се сведе анархија светског тржишта банковног и валутног зулума полагаано у један нови реално господарски систем који ће створити из европе полуазије и африке једно затворено господарско тело које ће се само опскрбљивати и које ће бити у стању да међу собом уреди продукцију и трговину. само тако с једне стране може бити спашено богатство и моћ европе које стоји и пада у вези с енглеским доминионима а с друге присиљено на подизање без кога је немогућа у опште култура а камо ли класична. између американизма и комунизма двају полова анархичког светског господарства који се уветују може бити на сваки начин затрт само човек појединац на чијим се вредностима оснива сва будућност. социјално питање о уништењу индивидуа не може бити решено већ мора постати беспредметно. и новчано господарство не може се лечити као новчано него се мора темељити на европској политици и европском стварном господарству. продукција и трговина могу уживати унутар овога система велику слободу али не смију ван система остати анархичне. једно безуветно владајуће светско тржиште уништава не само свако народно господарство већ и сваку народност и човечност. биће неизбежно деломично враћање у примитивније реално изменично господарство између пријатељских држава и група да се уштеди од новца који увек кошта само новац. потребне вредноте ставиће се у оптицај и можда преко једне врсте бурзе реалја најпре поновно стицати признате вредноте ствари као и валута. на том ће путу бити могуће свладати зулум зајмова. стварно је свака држава и ако она од времена до времена мало даје тако богата трајним богатством земље народном снагом и продуктима да не би ни једна код једног непосреднијег истинскијег процењивања ових вредности морала живети од својих дугова већ би разне државе међусобно могле изједначити своје тражбине. свуда се то назива натраг земљи! али најпре: мисао земље! оваковог штогод не да се увести а најмање од данас на сутра. ни постепено не да се извести јер још стоје противно сви интереси и идеологије. али страшне последице повести осветити ће сваку грешку и сваку слабост присилиће постепено до спознаје и тиме унапређивати растење. онај народ и она држава имаће предност чија ће енергија и увиђавност бити најраније и најистрајније на делу и која ће уједно очувати најчишћу идеју.

Културна идеја европе има као предмет политичку реализацију пошто она тражи чврста и јасна стања свладаваће меркантилне простоте и дуге рокове органичког подизања. хоће ли настати европска култура или не ће зависити од млађих источних на-

рода. не зато што би западни и средњи били испрљени већ зато што не смију оставити свој пут а да се сами не изгубе. дакле не смију бити истиснути са свог пута нити њихов пут не сме бити пример. исто је тако кратковидно револуционисати их — последица је само хаос — као и опонашати њихову декаденцу — последица је властита пропаст. по за обоје су се славени превише старали хтијући само племенито и то исти људи за обоје наједанпут. морали би бити много критичнији у отклањању него у примању. све што је старо столећа и тисућлећа не може се само одбацити него преобразити (само тако може се свладати) и све модерно не може се увести већ мора сазрети (само тако може се утеловити). насупрот средњим и западним културама европе које су већ саме врло десориентисане мањка славенима свака оријентација тако да постоји најекрајнија опасност да се њима који су у бити културнији деси слично као и германима када су се састали са старим римом. будућа европска култура не може бити модерна — како то дубљи познавалац повести зна модерна је само транспортна — него само класична у најстрожем најјачем смислу. она ће многе елементе средњег века примити у се али деловаће стварајући извана као и изнутра. искристализоваће се помало из романтичних темеља класично. без свесне воље и без одговорних носноца неће никада доспети даље од почетка. Мораће да почива дуго на маленом броју индивидуа јер ће само ти сазрети и то само у срећном случају за своју задаћу. тражиће од својих оснивача и помагача велику мудрост и стрпљивост јер ће моћи свагда да исклија само из синтезе сопствених противности. Моћи ће бити стварана тек од оних који саједињују ове противности без сопствености само као чисте силе. најконзервативнији смисао (разумљен као онај, који чува све вредно било то по његовом укусу или против њега) најрадикалнији (разумљен као онај који обнавља из задњих корена живота) мораће се ограничити ван свих странака које су вечито у заблуди само на најнадмоћније индивидуе да може наћи пут циљ и меру. строга верна збиља рада одрицање наглих успеха одрицање лепих и високих осећања биће увек веће и мораће човека преобразити из дана у дан. сваки који се осећа обвезаним мораће бити онде где стоји уместо да блуди удобно по свеопштем у сваком часу најстварније. и оно **како** биће важније од онога **што**. јер све мора да се обнавља и то не у појму коме је само мало њих дорасло већ у животу чије су слуге сви: сваки занат сваки потицај саме унутрашњости. религија живота и земље не као занесеност већ као дневни чин захтеваће толико од човека што он данас и не слуги. ова ће религија бити делотворна у форми сваке религије као њено удубљивање и овалпоћење и не ће си градити нове трансценденце и метафизике у удобном самоодразицању и неплодним верским ратовима.

Све што је овде само донекле назначено и на чему сам непрекидно делотворан предајем као своју задаћу и рад новом покољењу у колико оно целом љубави љуби своју материнску земљу европу.

(Превод са немачког рукописа)

У седмом броју „Зенита“ писао сам о знаћењу и генима Рудолфа Панвица у Немачкој. Данас доносим од њега, овај чланак нарочито писан за „Зенит“ и ако имамо можда радикалније и различније мишљење о сваћању нове културе а нарочито с обзиром на стару и постојећу. Држим да је у Југославији посве нова идеја наднационализма и не тајим да је та идеја нарочито скратила моју патњу као и признање о Славенима „који су у бити културнији“ него западњаци. Поново нагомнијем да г. Панвиц који у овом часу живе на нашем мору пише иза тачкс малим словима.

OPPAUAMONIAK

Franz Richard Behrens — Berlin

Stickstoff
Adolfalwine
Wasserstoff
Alfredadele
Stoff
Agnesadalbert
Generatorgas
Arnoldallice
Wassergas
Antonanna
Gase
Arturalma
Kohle
Augusteaugust
Braunkohlenbriketts
Bernhardberta
Koks
Cesarclara
Gasgeneratorenbatterie
Christianchristine
Generatorgas
Dietrichdorothea
Wassergasgeneratoren
Eduardedith
Wassergas
Ewaldellen
265 t
Ericherika
440 t
Ernsterna
15000 cbcm
Erwinelfriede
Kohlenoxyd
Emilemilie
Kohlendioxyd
Eugenelisabeth
Kohlenoxyd in Kohlendioxyd
Emmaella
Eisenoxyd

ОРИЕНТАЕРОРЛАН

рода. не зато што би западни и средњи били испрљени већ зато што не смију оставити свој пут а да се сами не изгубе. дакле не смију бити истиснути са свог пута нити њихов пут не сме бити пример. исто је тако кратковидно револуционисати их — последица је само хаос — као и опонашати ње каденцу — последица је властита пропаст. обоје су се славени превише старали хтију племенито и то исти људи за обоје наједнак рали би бити много критичнији у отклањању у примању. све што је старо столећа и тису може се само одбацити него преобразити (с може се свладати) и све модерно не може се већ мора сазрети (само тако може се ут насупрот средњим и западним културама које су већ саме врло десориентисане мањима свака оријентација тако да постоји нија опасност да се њима који су у бити култури десни слично као и германима када су се са старим римом. будућа европска култура бити модерна — како то дубљи познавалац повести зна модерна је само транспортна — него само класична у најстрожем најјачем смислу. она ће многе елементе средњег века примити у се али деловаће стварајући извана као и изнутра. искристализоваће се помало из романтичних темеља класично. без свесне воље и без одговорних носноца неће никада доспети даље од почетка. Мораће да почива дуго на маленом броју индивидуа јер ће само ти сазрети и то само у срећном случају за своју задаћу. тражиће од својих оснивача и помагача велику мудрост и стрпљивост јер ће моћи свагда да исклија само из синтезе сопствених противности. Моћи ће бити створана тек од оних који саједињују ове противности без сопствености само као чисте силе. најконзервативнији смисао (разумљен као онај, који чува све вредно било то по његовом укусу или против њега) најрадикалнији (разумљен као онај који обнавља из задњих корена живота) мораће се ограничити ван свих странака које су вечито у заблуди само на најнадмоћније индивидуе да може наћи пут циљ и меру. строга верна збиља рада одрицање наглих успеха одрицање лепих и високих осећања биће увек веће и мораће човека преобразити из дана у дан. сваки који се осећа обвезаним мораће бити онде где стоји уместо да блуди удобно по свеопштем у сваком часу најстварније. и оно **како** биће важније од онога **што**. јер све мора да се обнавља и то не у појму коме је само мало њих дорасло већ у животу чије су слуге сви: сваки занат сваки потицај саме унутрашњости. религија живота и земље не као занесеност већ као дневни чин захтеваће толико од човека што он данас и не слуги. ова ће религија бити делотворна у форми сваке религије као њено удубљивање и овалпоћење и не ће си градити нове трансценденце и метафизике у удобном самоодразицању и неплодним верским ратовима.

Све што је овде само донекле назначено и на чему сам непрекидно делотворан предајем као своју задаћу и рад новом покољењу у колико оно целом љубави љуби своју материнску земљу европу.

(Превод са немачког рукописа)

У седмом броју „Зенита“ писао сам о значењу и делима Рудолфа Панвица у Немачкој. Данас доносим од њега, овај чланак нарочито по речима аутора писан за „Зенит“ иако имамо можда радикалније и различније мишљење о стварању нове културе а нарочито с обзиром на стару и постојећу. Држим да је у Југославији посве нова идеја на национализму и не тајим да је та нова идеја нарочито свратила моју пажњу као и Панвицово признање о Славенима „који су у бити културнији“ него западњаци. Поново напомињем да г. Панвиц који у овом часу живе на нашем мору пише иза тачке малим словима.

Wasserstoff
Alfredadele
Stoff
Agnesadalbert
Generatorgas
Arnoldalice
Wassergas
Antonanna
Gase
Arturalma
Kohle
Augusteaugust
Braunkohlenbriketts
Bernhardberta
Koks
Cesarclara
Gasgeneratorenbatterie
Christianchristine
Generatorgas
Dietrichdorothea
Wassergasgeneratoren
Eduardedith
Wassergas
Ewaldellen
265 t
Ericherika
440 t
Ernsterna
15000 cbcm
Erwinelfriede
Kohlenoxyd
Emilemilie
Kohlendioxyd
Eugenelisabeth
Kohlenoxyd in Kohlendioxyd
Emmaella
Eisenoxyd

ОРИЕНТАЕРОРЛАН

Elseelse
 Chromoxyd
 Friedrichfriederike
 Sieben Pumpen
 Franzfrieda
 200 at
 Gustavgertrud
 Fünfstufig
 Georggrete
 500 Grad C
 Heinrichhedwig
 Ammoniumkupfer
 Hermannhanna
 Soda
 Hanshelene
 Katalysieranlage
 Isaakisa
 12 m 1 m 12 m
 Isidorilse
 Osmium und Uran
 Jakobjulie
 Acht Kühler
 Josephjohanna
 Kaltes Wasser
 Karlkatarine
 Gasometer
 Leopoldlotte
 Dampfdestille
 Ludwigluise
 Manganoxyd
 Louislucie
 Wismutchlorid
 Maxmathilde
 Filtrierte Luft
 Moritzminna
 16 Oxydationsöfen
 Mariamartha
 Nitrose Gase
 Konradmargarete
 Nitrat
 Oskarolga
 Nitrit
 Paulpaula
 Salmiak
 Richardrosa
 Salpetersäure
 Robertruth
 Aufgeschlammter Gips
 Theodortherese
 Ammonsulfat
 Viktorulrike
 Ammonsalpeter
 Wilhelmwerner
 Ammonsulfatsalpeter
 Walterwanda
 71 m

EKSPLOZIJA BALKANA

Irret Euch
 800 ha
 Nicht
 7000 l
 Die Rechnung
 5000 Personen
 Stimmt
 500 Meister
 Schon
 60 Ingenieure
 Immer

F. R. Behrens je pesnik »Sturma« u Berlinu i jedan od izrazitijih ekspresionista. Neka se napokon vidi kod nas kakova je jedna ekspresionistička pesma.

Sibe Miličić — Beograd

Dve Lutke

PESMA FILMA PATHÉ

Dragan Aleksić — Zagreb

Karavane svetla topoću (cvrkutanje žeravičji) kroz tornjeve fabrika i tko se može ponositi da je bacio kuršume poniženja na roncu svih zaleva.

Duboko ponire — gospodine kočijašu 10 dinara — Trepet filma snažne ovejane spirale oblepljuju se surovom masti čovjeka. Eto umrli instinkti čapkaju zveku: mesta! Biće da se strovalio treći svemir u kotao čimpanza kugle pa čemu da mimika životinja reže poslednju aureolu?

Bu-bu-bu-bu i hoapke hohojaju svi lupeži nestadoše kroz kraljki sir i perine

Lady Himersonove
pa dajte
neka se jednom puca na Saturn.
Pazite kratere loptaju sa mesecom
pouzdan je pirit i svesavršeni kamenobacač
Hej hej Evropa
na škrabici za milodare hej hej
E E E V R O P A A

SAVREMENO NOVO I SLUČENO SLIKARSTVO

Ljubomir Micić — Zagreb

Dali slikarstvo uopšte stvara novu kulturu ili je ono samo postulat kulture interesantno je pitanje. Ja nemam vremena doduše da ovde »dokazujem« jedno ili drugo ali otvoreno mogu reći, da je slikarstvo za me tek sekundarna pojava stvaranja i kulture. Njegova »stvaralačka« uloga gotovo je nikakova i ono je samo odraz. Takav, kao odraz jedne starije epohe, bio je kubizam zapadnoevropski događaj još pre rata. Danas je on tamo oficijelna umetnost. Kubizam nažalost u Jugoslaviji tek posle rata (kao da je to jedno te isto) treba u godini 1921. da bude događaj za sve osim nas. To nesumnjivo dolazi samo otuda (kao i s ve drugo) što je naša zemlja sa svima ljudima bez iznimke (pomanjkanje apsolutne individualnosti) u inferiornom položaju prema Evropi (ropska ovisnost). Ove konstatacije potrebne su pre svega.

Da nismo zenitisti, što znači: PRELOM: 1. superiorni stav prema dosadanjoj šticenici Madame Evropi. 2. posvemašnje negiranje i odbacivanje njene vanjske matematsko fizičke civilizacije. 3. novovremenska afirmacija istočnometakozmičke ideje mističkog tipa NOVOČOVEKA. 4. vaskrs jugobalkanskog pratipa ČOVEKHEROJA u unutrašnjoj duhovnoj inkarnaciji BARBAROGENIA

mi bi bezuvetno za poslednje dve izložbe »Proljetnog Salona« u Zagrebu u protivnom imali jednu reč: slikarski događaj. Ali za nas slikarstvo (takovo slikarstvo) ne može značiti događaj ili epohu pa makar to bilo u koje god vreme do danas. (Neka mi oprostii kubus maestro slikarski filozof i matematik g. Picasso.)

U slikarstvu kao dosada mogu nastati samo tehničke »revolucije« koje tek posredstvom »duševnih« gledalaca probuđuju i neke metafizičke forme koje sa filozofijom i pesništvo mogu imati samo srodstva a ne bratstva. (Najvažnija je za nas duhovna revolucija.) Slikarstvo je umetnost drugoga a veština prvoga reda. Slika nikad ne prodire u dušu kao reč (pesma, drama) ili melos (muzika — od sevdaha pa do jazz-banda) ne uzvija i ne produbljuje kao filozofija. Ona je kraj svih napora uvek samo materialni deo a nikad čak ni materialna celina. Slikarstvo impresionizma deluje samo na oči, podražava ih i to u mirnoj perspektivi

»camera obscure«. Ono je odgovaralo samo prirodi, a svako slikarstvo dosada vezano je za nju i beziznimno počinje i svršava uvek sa očima (u očima nema ni »revolucije« ni »filozofije« ni »problema«). Ako je ikako drugačije, oči se dobrog građanina odmah »bune« i njemu ne odgovara slika za kućni nameštaj (zato ima najviše aktova žena na svetu, jer to traži dobri masni građanin). Dakle: slikarstvo je dekoracija bilo od vjkada i biće u sva vremena, ako

Impresionizam: prenašanje je vanjskog materialnog sveta kako se pričinja — iluzija.

Kubizam: unašanje je na dvodimenzionalnu površinu vanjskog materialnog sveta (u tri dimenzije) kakov jest a ne kako se pričinja i to u ograničenoj i zatvorenoj formi — realnost (Picasso Braque). Sredstva: sivi tonovi, oštri bridovi ploha, masivnost, opipnost, kubus.*

Zatim korak dalje, unošenje najživljih boja kao elemenat osveženja (F. Legér, A. Gleizes) te napokon deformacija bez obzira na predmet u prirodi na njegovu »težinu«, na njegovu »logičnu« i realnu organičnost. I ako je Roger Allard još 1912 rekao: »prvi postulat kubizma je sređivanje ne naturalističkih stvari, nego apstraktnih forma« on to ipak nije jer sam kubizam kao savremena »priznata« manifestacija i sami slikari kao njegovi prvi »zanatlije« govore protiv svake apstraktivnosti. On je doista telesni i materialni uvet eksistencije mnogo više kao slikarska plastika nego apstraktna »nova disciplina«.

Ovde se opet naslanja futurizam jer ga je izdala njegova nemogućnost dinamika (koja je u slikarstvu, bar onako kako su to futuristi činili, nemoguća). Spominjem i dadaizam (nije bez uzroka) kome je uništavanje i negacija umetnosti konačni cilj.

Ali zato na drugoj i gotovo suprotnoj strani ključala je funkcija duhovnog stvaranja nove atmosfere i izražaja duhovnog kroz formu kao bitnost — ekspresionizam = otvorena forma = dematerijalizacija = metafizika. Stvaranje širih novih svetova bez obzira na postojanje prirode kao predodžbe. Stvaranje kao volja. Boja je u slici doživljaj — simfonija. Forma sekundarna a primarno je ono duhovno-apstraktno-apsolutno i mistično sa dna duše — Kandinski. Ili: osećaj boje i prostora kao sredstvo za izraz demonskih potresa srca i mozga, mesa i duha, životinjskog i čovečnog dubokog trzanja duše — očaj — unutrašnjeg sveta čoveka — Chagall koji je možda jedini kao ekspresionista dao toliko željenu sintezu koju besomučno forsira zapadni kubizam i

* Prva kubistička slika koja je razumljivo odmah i odbijena bila je poslana od Georges-a Braque-a na »Salon des Independents« godine 1906. »avec des petits cubes« kako ju je okrstio Matisse pripovedajući to kritičaru »Gil Blas-a« L. Vauxcellesu, koji je i prvi posle toga izbacio reč »kubizam«.

ljubomorno egoistički Paris, koji je postavio nesmi-
ljenu dogmu forme (umetnost ne trpi dogmu nika-
kove forme), postavio temelje geometrijskom sli-
karstvu u umetnosti. Dakle konstrukcija i matema-
tika koja našoj jugoslavenskoj duši nikako nije
bliza a naša duša mu nikako nije sklona.

Kubizam i ne može da bude toliko slikarski koliko
ekspresionizam, jer najviše se afirmira u arhitekturi
i skulpturi — Arhipenko. I kad bi ti »neoklasicisti«
i retroaktivni »sintetisti« uvideli tu jedinu moguć-
nost kao rezultat kubizma i njegove prave realiza-
cije (Gradite kuće, spomenike, pozorišta, kina, ze-
niteume!) onda bi već sada napustili slikarstvo mno-
go pre pomoći crnačke umetnosti kao sredstva za
zapadno pomlađivanje (Na Jugoistoku zenitizam!).
Kubizam je dao jedan jedini novi elemenat: trodimen-
zionalnost (uostalom to je već i otac Cézanne dao).

Meni se u sledećoj perspektivi ukazuju tri najjače
mogućnosti našega i budućega vremena:

Zenitizam: pesništvo — filozofija —

Ekspresionizam: Slikarstvo — Muzika

Kubizam: Skulptura — arhitektura.

Bezuvetno je potrebno stvoriti jaku atmosferu
za mogućnost novoga stvaranja kod nas i uopšte
(mi i ne radimo samo za nas i kod nas). Takova
atmosfera i baza postoji u Jugoslaviji kao i van Ju-
goslavije a to je zenitizam. Na zenitističkoj bazi
svi novi pokreti (koji u suštini imaju svoju zajed-
ničku notu — stvaranje novoga) mogu reali-
zovati svoju najvišu, najširu i najčovečniju bu-
dućnost

ČOVEK + ŽIVOT

Jer empiričko podražavanje oka i opisivanje doga-
đaja (naturalizam) umesto sâm događaj — repro-
dukovanje optičkih utisaka (impresionizam) svršili
su svoju mogućnost egzistencije s početkom ku-
bizma koji bi se nažalost mirne duše mogao danas
nazvati moderni naturalizam. Bitnost
ostala je stara — samo tehnika i forma malo je nova
i nedostatna. Iako ekspresionizam nije dao nika-
kovo ustaljenu formu ili stil (a on to svesno
nije hteo) on je dušu modernog savremenog čoveka
zadovoljio mnogo više kao adekvat vremena i kao
afinitet duše i kosmosa nego kubizam.

Kao što u plastici vlada pretežito telo (kubizam
kao skulptura — Arhipenko), u muzici apsolutni
ton, u slici boja (ekspresionizam kao muzika, sli-
karstvo — Kandinski) tako u najčovečnijoj i naj-
snažnijoj umetnosti pisanoj vlada reč (zenitizam
kao pesništvo — Micić: »Reči u prostoru«) tako ri-
tam i temperamenat treba da je svima zajednički.
U novoj plastici vraća se maska i lutka — geome-
trijski oblici kao elemenat (u muzici slika — doživ-
ljaj i ritam bez konvencionalne melodije). Dakle po-
stoji jaka tendencija vraćanja ka primitivnom i
»pra« To je za sada neobjašnjivo i »mistično« i nebi

se moglo nikome odgovoriti — zašto? Odbacujemo
i dinamiku jer izaziva gestu i patos. (Čini se
da dinamika ni nije nikakov važan elemenat. Suviše
je u slikarstvu imaginarna i frazala) Zapad svesno
forsira primitivnost (novo podražavanje). Oni
redom zapadaju u grešku da postaju moderni
naturalisti. Diferencijacija: iza stare nesvesne
primitivnosti stajala je priroda i čovekova naivnost.
Iza nove svesne primitivnosti stoji kultura i čo-
vekova rafinovanost. Kultura je dakle upotrebljena
u profinjenje primitivnosti — regres.

Vrlo je naivna ova svesna jednostavnost početka
zasićenih i impotentnih zapadnjaka, jer ovo vrać-
nje temeljnoj i primitivnoj formi (koja je nekad bila
neposredna) nije događaj većeg zamašaja jer
je vraćanje (Progres je samo napred!) Ideja pro-
gres (ako ona uopšte postoji) nikad ne uslovljava
vraćanje nego samo adoptiranje i upotrebu pozitiv-
nog i »dobrog« u prošlosti (Uvek i uvek samo na-
pred — samo napred!)

Prošlog decenija dominirale su dve najjače kompo-
nente: Borba duha i materije. Jedna komponenta
aktivna — ekspresionizam, druga reaktivna
— kubizam. (Ova u čežnji za stvaranjem sinteze
ukočila se jer sinteza se ne forsira nego dolazi
sama od sebe). Ni ekspresionizam ni kubizam (koji
je rekao svoju poslednju reč) nisu je mogli dati.
Mora dakle doći: TREĆI GOST. Jer nova umetnost
od pre rata nikako ne može da nastavi tamo gde je
prekinuta 1914. Prolomio se jedan novi život i nad
glavama i pod nogama. Čovek je nakon dužo vre-
mena opet doživeo sebe u čitavoj svojoj golotinji i
video sebe na svim planetama. Zato je potrebna
nova mobilizacija poratne atmosfere duhova, jer
nova umetnost nije vanvremenska. Ona nije bes-
cilina ni akademska nego čovečna. Ekspresivna sna-
ga HOMOKOSMOSA mora podrediti ukočenu ma-
terialnu formu kubusa i valjka. A ekstatični duh
Barbarogenija ZENITČOVEKA mora svesti elektro-
motornu snagu svoga vremena u sve akumulatore
koji vode u sve duše sviju ljudi.

Takova mora biti nova kultura — nova umetnost —
novo slikarstvo, za koje se više nebi moglo i nebi
smelo reći da je dekoracija. A dotle ja ću uvek biti
toliko slobodan i drzak da govorim o slikarstvu sa-
mo kao o dekoraciji. S ovim stojim ujedno i na gra-
nici sa koje bi se moglo preći na jedno novo polje
neotkriveno i slućeno: **zenitističko sli-
karstvo**. Njegova mogućnost (sa svim pozitivnim ele-
mentima nove umetnosti) postoji. Jugoistočna me-
lanholija i mistika, apstraktnost i duhovno preda-
nje. Početak: boja, linija, reč ideja, misao, pesma, fi-
lozofija: REČ U OKVIRU SLIKE.

Ne zaboravite — mi mnogo trebamo da izrazimo
sebe Treba jaka volja, jaka ličnost van sviju tradi-
cija. Počnite svi koji možete našom snagom sveopšti
novi početak! . . .

MAKROSKOP

Savremeno novo i slućeno slikarstvo. Gore je moje mišljenje o savremenom novom slikarstvu koje nesme da posluži kao negativno onima koji su uopšte protiv nove umetnosti. Ovo samo s naše strane treba i te kako da bude primenjeno posljednim dvema izložbama »Proletnog Salona« jer mi više ne možemo gledati sa jugoslavenske taćke gledišta nego sa opšte savremenog da ne kaćem evropskog gledišta. Ćinim to ovako opširno zato, da neki slikari, kcji su tek danas pretstavnicu nove umetnosti došavši iz Pariza ne misle i ne žive u obmani da je njihov rad otkriće, a ne osećajući, da su u stvari samo početak jednog davnog početka koji je već van naše zemije — svršetak. Neka uza sve to znaju, da su oni samo sledbenici a ne stvaraoci koji bi sa svojim talentom kad bi više bazirao na lićnosti mogli dati i stvoriti nešto opšte novo. Trebalo se poslužiti samo elementima, a nipošto ne kopirati nešto u celosti, jer postoji bezuvetno diferencijacija naroćito naših duša kao i naših duhova.

Sava Šumanović: slikar-plastik materializuje poput ostalih kubista. Hladan, proraćunan, deskriptivan. Forma (oštri bridovi — strogo zatvoreni) samo su tasada jedne ne duše vne praznine. Boja sporedan dekor forme. Forma mu je konaćni cilj. Prvi je prekinuo sa starim kod nas 1920. i 1921. iako su to učinili Braque i Picasso »tamo daleko« 1906. g. Oni su stvarali i krćili puteve a ostali dolazili su za njima. Bezuvetno njihova je akcija nova i individualna. Šumanovićeva je postfestum i neindividualna. On ima doduše hronoloćku zasluću da s njim poćinje formalni kubitizam u jugoslavenskom slikarstvu i ako u svom primarnom stadiju. Nije tome kriv Šumanović. Krivo je vreme našeg balkanskog voza koje ima do sada 15 godina zakašnjeња. On nije kriv što su Picasso, Braque, Léger, Gleizes i dr. dali sve to pre njega a možda i završili. Isto tako, što postoji analogija i variante: Picasso slika »pesnika«, Šumanović »skulptora«. Arhipenko »nature morte« s urom na pola, Šumanoviću je i to zapelo za oko. I t. d. i t. d.

Sibe Milićić: Slika u impresionistićkom st. lu sa kubistićkom tehnikom valjka. Sve to prelića limunovom i modrom bojom. Miran od »radosti« i slabosti da da više od drugih. Budite svi m. rni. Sve je već dano »isto tako samo malo drugaćije«. Takove lepeze i linije ruku video sam na slici Marie Laurencin. (»Dve lutke« donosimo u reprodukciji, da pokaćemo kako je jadona i slaba ta »poslednja reć Pariza« kako se izvoleo izraziti zapadomanijak g. Šumanović za koga je Kandinski »kićer!«) Osim slika izloćio je i svoje rukopise u »Slobodnoj Tribuni« u kojima se nalaze »originalne ideje« koje je »Zenit« pro njega dosta puta rekao. Zašto preprićavanje?

Nastazijević: simpatićan kao što su nesimpatićni i negativni monotoni ljudi. Izazvana monotonija i traćena mutna jednostavnost (G. Seurat). Mogao bi postati slikar-melankolik. **Dobrović:** dinamićna eksaltacija koja je van nove umetnosti, a ćesto izaziva i podsmeh. Zalud vika o »velikom« slikaru. Takovo slikarstvo daleko je od umetnosti i velićine. Slike slika davno daleko pre i oko impresionizma. Napokon: **Bijelić:** najpozitivniji reprezentant beogradske »Ćetvorice« (iskljućujem sve slike što predoćuju neki predmet ili aktove koji su najviše na njegovu štetu) Jedini u nas ekspresionista. Osetio je boju kao muziku i daće ju u svojim slikama kao simfoniju (Kandinski) Slika br. 9 koja je oznaćena sa »Borba dana i noći« (što je sporedno) daje doživljaj kao takav, ćist, (u slobodnoj otvorenoj i stihijskoj formi), duhovan, apstraktan. Ona je najblića našoj melanholićnoj duši i pesmi. Slika 9 je BOJA U PROSTORU — najjaći dokument ove izloćbe koju je »kulturni« Zagreb izvoleo prezreti i prećutati

kao i Šumanovića koji bi za isti taj grad morao znaćiti događaj. Ko zna gde leći tajna ove konstataćije!? Da nisu kriva slova E i S, jer beogradska »Ćetvorica« + Šumanović = SSSS + S.

»Zenit« i naša knjićevnost. Ova diferencijacija ipak je vrlo dobra. Prešla je iz dnevnih novina u mesećnu purgarsku novinu »Kritika« koja osim najglupljih rukopisa donosi i izreske iz malovaroških dnevnika. Urednik, poznati zagrebaćki pumpar rukopisa iz nuće i izlapivosti (jer on sām nikad ništa ne piše i jer nezna što da piše) izdaje dvobroje sa svih strana polovljenih autora kō »ribice lude«. Zavod za pomlaćivanje. On bi bio neobićno sretan, kad bi mu netko ali potajno prućio mreću naših domaćih neštampanih rukopisa kao na pr.: Todor Manojlović: »Notturmo« — Rastko Petrović: »Bodinova balada«. »O šumo, goro« — Boško Tokin: »10. Izloćba proljetnog salona«. Stanislav Vinaver: Pošta Politićka pisma — Milan Dedinac: Pisma i dr., mogao bi izdati deseterobroj i sve pod imenom »Alpha« koja je silom prilika jedno veselo društvo za uzajamno hvalenje i posvećivanje. Da ih ne zovemo tudicom alfaši, mi ćemo ih srpski zvati: početnici. O nećem zajednićkom nemoće se ovde uopšte govoriti. Štampani rukopisi. Ali pošto su me neki ćlanovi početnici tako bratski poćastili u istom broju, (povodom ćega se i osvrćem na ovaj beogradski velevaćar) podeliću ih u kategorije da što bolje otkoće u plastićnoj formi. Tu zajednicu u kojoj ima i podlih ljudi i pokvarenih duša saćinjavaju 1. oni, koje urednik »Zenita« nipošto nije hteo štampati (Manojlović, Dedinac) ni na sve molbe »Molim Vas da izade pesma Toše Manojlovića« (St. Vinaver); 2. oni, koji su bili saradnici »Zenita« jer je jedno vreme izgledalo, da se mogu uzeti u obzir i kojima je nakon šest brojeva radi površnosti kompilacije, nesavesnosti, šarlatanstva politićkih pokućaja i netaktićnog stava protiv idejnih interesa samog pokreta a i besomućnih lićnih ambicija — otkazana svaka dalnija mogućnost suradnje (Tokin, Vinaver — izvolite objavit i moja pisma kojima se to dokumentuje); 3. oni najmlađi, koji su pokazivali nešto malo talenta, kojima je »Zenit« iskreno prućio prvu mogućnost da se oćituju iako njihovi radovi nisu bili na visini koju zahteva »Zenit« i kriterij njegovog urednika (Krakov, Petrović i Brown koji nije u »Alphi«); 4. oni, koji su po pismenim obavešćenjima bili svaki ćas spremni dati svoje rukopise, samo ako — ja kao urednik pristajem na to (Kosor, Ujević) i napokon Vinaverov prevod »Dvanaestorica« od A. Bloka koju sam kao nezenitistićko delo oľbio pošto se ne moće štampati u »Biblioteci Zenit« kako je bilo predvićeno pre nego sam to delo poznao. To sam ućinio preko tadanjeg mog tajnika g. Tokina za pismeni saobraćaj s uvredenim g. Vinaverom pošto sam ga »obićao« kod štampanja manifesta! Šta velite g. Vinaver? Politika! Eto vam politike! Uspelo Vam je da i ja posle dugog i taktićnog ćutanja progovorim, o onome ćime sam Vas štedio kao i sve vaće satelite. Sećate li se kako ste bili maleni, kad sam Vam pisao da nema kompromisa i da ne moćete saradivati u »Zenitu« ako u isto vreme saradujete gde drugde a naroćito u »Kritici«? Hoćete li da citiram šta ste mi jednom vrlo tućno i ponizno pisali, ako ne budete u 3. broju »Zenita« štampani? I ja u poslednjem ćasu već kod prelamanja lista, iz do bro te oprostivši vam zabludu, dao sam sloćiti onu vaću slabu pesmicu »U album Save Popovića« samo da se ne rasplaćete od tuće i bola.

Evo što ste mi pisali:

»Dragi Micić, ... žalim što niste dali još davno u štampu »Bogovi u opasnosti« koje sam napisao iskljućivo za »Zenit«.

»Šta ćete.«

»Neka stara istorija ponavlja se i ovde a ja ćelim da budem prijatelj svega novoća...«

»To što neće izaći moje stvari u Zenitu izgledaće kao moj ustuk, kao da sam se ja »opametiio.«

»I za ovu neprijatnost krivi ste takođe vi. Vi znate noblesse oblige. Svi će misliti da sam se nečega uplašio.«

»Eto u kakovu ste me situaciju doveli.«

A danas ste već vašom politikom toliko uspeli, da ste našli savez s najgorima, da me što jače pljujete!

A znate li opet što mi je u isto vreme o Vama pisao vaš verni sadanji plačidrug g. Tokin? No vi ćete jednom sve saznati i radovaćete se mnogo. Uostalom biće o čitavom zenitističkom pokretu a naročito s obzirom na vašu »čistu« radobu i saradnju opširno govora, da i oni koji su neupućeni doznaju i steku jasnu orijentaciju. Vaša dojučeranja privatna pisma za sve Vas su najveća osuda. Naduli ste se na suhom kô žabe u proleću a voda teče drugim koritom. Ništa ne vredi vaša podla izjava koju mogu potpisati samo pokvareni ljudi. (Pisao sam vam: politika je prljava stvar!) Vi i nehotično forsirate dobro. (»Zenit« vas je samo preskočio!) Ja smatram danas sve one koji su potpisali donju izjavu bez ikakova povoda protiv jednog pesnika ko ga ste dojuče svi cenili i obasipali priznanjima i hvalama — pokvarenim i niskim dušama tako dugo dok ne dokažete svoje nesavesne klevetne tvrdnje. A u još jednoj postojećoj mogućnosti (jer posle ovo ga sve je moguće), ako su možda neki potpisali druge bez njihova znanja, onda te smatram prosto delikventima. I vi koje čak ni ne poznajem, dali ste mi tom izjavom neograničeno pravo da se branim, da ne biram reči i da branim svoju čast kao i istinu. Ta odvratna izjava u »Kritici« koju čak ni »Jutarnji List« (na moj sudbeno isposlovani ispravak od 1. XI. 1921.) nije hteo štampati (saznajem to iz privatnog pisma) glasi od reči do reči:

»Primili smo na publikaciju ovu izjavu: Na pisanje g. Micića, vlasnika »Zenita« izjavljujemo radi obaveštenja: Mi smo g. Micića smatrali kao izdavača. Mi smo štampali naše radove u »Zenitu«, a takodjer i umolili naše prijatelje na strani da u njemu saradjuju, ali onoga trenutka, kad je izdavač pokušao da svoje proizvode, ne samo štampa u »Zenitu« (što smo mi tolerirali kao pojmljivu slabost izdavačevu) nego da ih čak naziva »manifestom« celog jednog pokreta, mi smo svi prekinuli sa izdavačem, a i naše prijatelje na strani obavestili.

Ovu izjavu činimo da bi se već jednom prestala spominjati naša imena u vezi sa g. Ljubomirom Micićem, ko ga duboko preziremo i kao pisca i kao čoveka, čijim klevetama ne ćemo više učiniti čast da odgovaramo.

Beograd, 6. novembra 1921.

Alec Brown — Miloš Crnjanski — Stanislav Krakow — Dušan Matić — Rastko Petrović — Boško Tokin — Stanislav Vinaver.«

Jadnici! Osećate li vi svoju mizeriju i podlost? Kako sebe malo cenite i kako ste niski. Šta ste vi prekinuli — brus! Kada? Gde? Kad sam vam zalupio pred nosom vrata — onda ste počeli vikati: zalupili smo tuđa vrata! Dajem dozvolu i pozivam g. Tokina (on je bio parlamentar!) da citira i štampa moja pisma, neka se već jednom vidi tko laže, tko je kukavica i podlac. **Pisma** ko ima kuraže i to cela! A svršavam s rečima Tokina (neka ima veselje da ga još i citiram): »ono što je Micić napisao na čelu prvog broja važi ne samo za nas nego za celu Evropu.« (»Zenit« No 2).

I pevam na sve to pesmu: »Idi kući obuci se — lele dunje ranke« i žalim vas — beskrajno vas žalim bez mržnje. Vaš mi je prezir pod petama a vaša čast i poštenje posle ove izjave — pljuvačnica. Pljujem...

»Zenit« je uspešno sredstvo za tamanjenje gamadi i literata. Sretna nova godina!

P. S. Još spominjem, da ja Alec Brown. (ovaj stranac morao bi biti pristojan i ne vredati jugoslavenskog pesnika!) Dušana Matića (tko je to?) i Miloša Crnjanskog uopšte nepoznajem. Dodajem R. Petrovića i S. Krakowa koje sam upoznao tek prolazno. Sa svima ovima nije bilo nikada između njih i mene nikakovog razgovora ni pismeno ni usmeno o daljoj saradnji u »Zenitu«. Sa g. Vinaverom bio sam u neprijateljskom stavu od onoga časa kad je prvi svoj rukopis poslao »Kritici«. (Načelno i idejno, po mom uverenju ta dva sveta se isključuju!) Dakle: ostaje još g. Tokin. Što da kažem o ovoj umetničkoj ništici i nepoznanici? Zar da mu se svetim (što sam napokon u stanju) — ne! To je taj šarlatan koji je iz muhe napravio medveda, jer htela na mojim leđima i radu da iskoči, da se producira, mistificira i napokon javnim putem laže i vredi. On je jedini samnom vodio burno dopisivanje posle šestoga broja, koje je svršilo njegovim potpunim neuspehom, da dalje saraduje u »Zenitu«. On je nemenično spominjao i druge, kao da govori u ime množine (a to je njegova forsala!) a ja ne verujući, da će lični spor između mene i maniaka kao što su Tokin (i Vinaver koji je stajao iza njega kao šahista) počti tim putem, da se stavlja u pitanje čitavi »Zenit«, pokret zenitizma (kao što su se oni gromko grozili) te čast i poštenje moje ličnosti. Nipošto dakle ikakovi »idejni« uzroci, nego uzroci čisto lične naravi. Doduše nisam nikad ni časa mogao slutiti, da su ta dvojica »zlih volšebnika« mogli mistificirati i tako jako povući za nos svoju okolinu, da su čak mobilisali sve što im je bilo moguće, čak i one koji nisu bili nipošto ni zvani, ni aktivni ni smatrani da budu zenitisti. Odmah nakon 7. broja bedni g. Tokin ljudski me je obljao u »Tribuni« čak tako daleko da sam njega pokrao. (Jadnik! Mora se najpre nešto imati a da se može ukrasti!) Očito mislio je preprečiti mogućnost obrnutoga, jer nečiste savesti vrlo su budne (o tom drugi put!). Čutao sam, misleći: nesretan je što više ne može u »Zenit« i prva groznica je, proći će. Ne! I drugi put opet u »Tribuni« obljao me, da lažem. Tu više nisam čutao i poslao redakciji »Tribune« prijateljski i dokumentovani ispravak, kako su moji navodi o neštampanim pesmama R. Petrovića istiniti, pozivajući se na žalost na kulturnu kurtoaziju. Moj ispravak nije donešen i ja prisiljen pozvati se na čl. 14. zakona o štampi, šaljem ponovo zakonski sastavljen ispravak, koji nije ni do danas donešen. Učinio sam i tužbu protiv spomenutog lista kao i protiv njegovog pisca preko jednog beogradskog advokata, ali ta još do danas nije rešena.

Jednom je ipak bilo potrebno o tom govoriti. Evo: jedan očito sićušan i nesavestan tip vremena u saradnji sa drugima dovodi zlouporabom javne štampe u pitanje poštenje i čast jednog pesnika i čoveka **iz osвете i mržnje** a svi drugi redom mu nasedaju. Bivam javno pogrdivan a ne da mi se zaštite ni obrane. Tako stoji, a vi koji imate nešto savesti i sposobnosti — sudite!

Ovo nije sve.

Ljubomir Micić.

»Zenit« 1922 izlaziće u novoj opremi i radi povišenih štamparskih cena biće znatno skuplji. Iz ovoga broja ispalo je na žalost mnogo važnih rukopisa koji će biti donešeni u sledećoj godini. Tako u prkos sviju zapreka i intriga svršavam prvo godište od kojega ćemo dati uvezati 30 kompleta i potom ustanoviti primerenu cenu. Velike žrtve bez ičije pomoći doprineli smo u samom početku a još jaču energiju upotrebićemo za daljnji razvoj pokreta i njegovog časopisa koji je polučio neočekivani interes i pohvale van naših granica o čem ćemo doneti dokumente u jednom od narednih brojeva.

MILAN BETLEHEIM

ZAGREB, ILICA BROJ 34.

SKLADIŠTE GOTOVIH ODIJELA ZA
GOSPODE, GOSPODU I DJECU.
ODIJELA PO MJERI.

Pretplata „ZENITA“

Na celu godinu 30 dinara

Na pola godine 15 dinara

Pojedini broj 3 dinara.

„Zenit“ štampa samo originalne i neobjavljene rukopise.

Izlazi redovno svakog prvog u mesecu.

Rukopisi se ne vraćaju.

Cene oglasa :

Cela stranica 600 dinara

Pola stranice 300 „

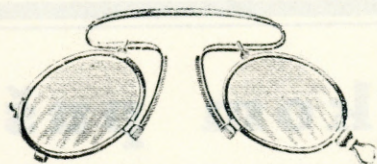
Četvrt stranice 150 „

Osmina stranice 75 „

Ove cen. samo za jedanput.

.....
Vlasnik i odgovorni urednik LJUBOMIR MICIĆ.

Tisak »TIPOGRAFIJA« d. d., Zagreb.

**CVIKERE, NAOČARE, TERMOMETRE,
BAROMETRE ITD.**

**NAJVEĆE SKLADIŠTE SVIH
OPTIČKIH POTREPŠTINA**

R. PODVINEC, OPTIČAR

ZAGREB

STROSSMAYEROVA ULICA 6

Vilim Steiner **Zagreb,** **Ilica br. 7 - Telefon 13-94**

Preporuča svoje bogato skladište
razne modne, manufakturne i plat-
nene robe. Uvijek novosti. Cijene
umjerene. Solidna podvorba.

Izvrstan **domaći pelinkovac**

7-godišnja šljivovica, svako-
vrstni likeri, šampanjci, de-
sertni bomboni kao i svih
ostalih delikatesnih i samob.
specijaliteta nabavljaju se
jedino u Bodegi

Dušan Presečki i Lamot

Duga ulica 12 — Telefon br. 14-96

B. Wolfa nasljednici **Braća Fussmann, Zagreb**

urari i draguljari

Zastupstvo tvornice satova

„Junghans“ na veliko
Ilica broj 31.

Prispjeli prvorazredni pravi engleski štofovi

za odjela, raglane, ulstere, zimske kapute, krznene
kapute (Stadtpeitze) itd. Vlastite krznarske radionice.

Telefon 4-96

S. Prägera sinovi (Jakov i Edo Präger), Zagreb

Jelačićev trg 1

* **Adler, Borovic i Neusser**
Zagreb

Brzolavci: Abin
 Telefon 1-38

Jurišićeva ul. 7. (dvorište)

Uvijek veliki izbor!

Manufakturna roba

Samo na veliko!

Rupci
 Rupčići
 Čarape

i sva ostala manufakturna roba

Nakladno i grafičko reprodukciono poduzeće

VEREŠ I DRUGOVI

Zagreb, Marovska ulica 21, Telefon broj 11-78

Izrađuje:
 Klišeje, auto- i fototipije, za tisak u jednoj i više boja.
 Crteže za reklamu, plakate, etikete, tiskanice.
 Dionice i vrijednosne papire.

Naročita trgovina konfekcije

ZAGREBAČKI MAGAZIN

ZAGREB, ugao Jurišićeve i Petrinjske ulice

Stalne cijene! Solidna i brza podvorba!

Za njegu lica

Krema Lahore antirides proti naborima	K	32—
Gold Cream of Rose	K	16—
Vegetabilčan vosak za njegu lica 30 grama	K	20—
Alabaster Creme proti crvenilu lica i nosa	K	16—
Nobilior Crema za poljepšavanje i njegu lica	K	16—
Milch Crema proti pjegama	K	18—
Spitzerova pomada i Lehmanova pomada	K	16—
Crema La Reine de Saba 30 grama	K	60—
Decoltin tekući puder za bijelenje lica i tijela	K	36—
Eau de Princesse za istu svrhu	K	18—
Ljiljanov Borax za njegu lica, 1 kutija	K	12—
Pasta Majalis za pranje njezne kože	K	24—

„Nobilior“ parfumerija
 Zagreb, Illica br. 34.

Prva zagrebačka tvornica štampilja iz kaučuka i mjedi

Ign. Justitz, graveur
 Zagreb, Strossmayerova 8
 Telefon 4-40 -- Utemeljeno 1896

Preporuča najbolje suhoprese, šablone za signiranje i strojeve za numeriranje.

Svakom pušaču
 preporuča se isključivo samo

Cigaretetni papir	Tuljci
„Golub“ patent	„Zagreb Monopol“
„Golub“ knjižice	„Derby“
„Raily“	„Dearling“
„Jarac“	„Sudan“
„Selam“	„Jugoslavija“
„Fadilet“	„Renommée“

koji su najbolje i najzdravije vrsti.

Proizvodi: „Golub“ Prve hrvatske tvornice cigaretnog papira i tuljaka d. d.

Z a g r e b,
 Maksimirska cesta 10. Telefon 956